

ра, яка свідчить про адекватність моделі. Значення $t_b=3,91$ є більшим від табличного, що теж вказує на статистичну достовірність висновків про вплив валових капітальних інвестицій на збільшення обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) малих підприємств.

Висновки. Мале підприємство, як найбільш масовий та динамічний сектор національної економіки, сьогодні, як ніколи раніше, потребує посиленої уваги та підтримки з боку органів державної влади, що зумовлено впливом світової фінансової кризи та обмеженою здатністю конкурувати з великими підприємствами. Особливе значення для розвитку цього сектору має пряма фінансова допомога, що здійснюється з державного та місцевих бюджетів.

Виявлена за допомогою регресійних моделей відсутність впливу фінансування заходів щодо реалізації Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні на розвиток показників діяльності малих підприємств показує несистематичний державний підхід до підтримки малих підприємств тобто збільшення кількості малих підприємств відбувається без державної підтримки, і це унікальна особливість України. Водночас, вирішуючи проблеми фінансування малих підприємств, держава мала б змогу забезпечити динамічне зростання цього сектору, що, своєю чергою, призвело б до сталого розвитку всієї економіки і подолання соціальних проблем.

Література

1. Варналії З.С. Мале підприємство: основи теорії і практики / З.С. Варналії. – К. : Т-во "Знання", КОО, 2001. – 277 с.
2. Реверчук С.К. Анатомія малого бізнесу : інформац.-аналіт. посібн. студенту і підприємцю / С.К. Реверчук, М.І. Крупка – Львів : Вид-во "Діалог", 1996. – 116 с.
3. Дрига С.Г. Мале підприємство України: становлення, механізми управління та підтримки : монографія / С.Г. Дрига. – К. : Вид-во "Либідь", 2009. – 442 с.
4. Краснокутська Н. Підприємницький потенціал України порівняно з країнами ЄС / Н. Краснокутська // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – К. : Вид-во КНТЕУ. – 2010. – № 1. – С. 25-33.
5. Колісник Г.М. Види і форми державної підтримки розвитку малого підприємництва в Україні / Г.М. Колісник // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2007. – Вип. 17.1. – С. 217-224.
6. Крухмаль О.В. Джерела та проблеми фінансування малих підприємств в Україні / О.В. Крухмаль, Л.Б. Криворучко // Вісник Сумського національного аграрного університету : наук.-метод. журнал. – Сер.: Фінанси і кредит. – 2010. – № 2. – С. 34-37.

Лазур П.Ю. Эффективность бюджетной поддержки предприятий малого бизнеса в Украине

Определены содержание, формы и виды государственной поддержки малого предпринимательства. Обоснована важность бюджетного финансирования как особый вид финансовой поддержки и определено его влияние на развитие отечественного предпринимательства в условиях возобновления экономики.

Ключевые слова: малое предпринимательство, государственная поддержка малого предпринимательства, формы и виды поддержки, бюджетное финансирование.

Lazur P.Yu. Efficiency of budgetary support of enterprises of small business is in Ukraine

Certainly maintenance, forms and types of state support of small enterprise. Grounded importance of the budgetary financing as the special type of sponsorship and certainly his influence on development of domestic enterprise in the conditions of proceeding in an economy.

Keywords: small enterprise, state support of small enterprise, form, and types of support, budgetary financing.

УДК 658.17:336.717.063

Аспір. І.В. Макалюк¹ –

НТУ України "Київський політехнічний інститут"

ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ ЩОДО СУТНОСТІ КАТЕГОРІЇ "ТРАНСАКЦІЙНІ ВИТРАТИ"

Розглянуто еволюцію поглядів щодо категорії "трансакційні витрати" від часу введення її в обіг до сьогодні. Досліджено сутність поняття "трансакційні витрати". Виділено макроекономічний, мікроекономічний та консолідований підходи до трактування категорії "трансакційні витрати". Досліджено процес формування сукупності окремих елементів трансакційних витрат.

Ключові слова: трансакційні витрати, трансакції, елементи трансакційних витрат, витрати опортуністичної поведінки, інформаційні витрати, економічне середовище, економічна система.

Постановка проблеми. В умовах розвитку ринкової економіки дедалі частіше трансакційних витрати займають все більшу частку в загальних витратах підприємств. Побудова ефективної системи управління трансакційними витратами сприятиме підвищенню контрактиції вітчизняних підприємств, а для цього необхідно чітко розуміти сутність цієї категорії та її складових елементів. Еволюція поглядів на зміст цієї категорії триває з 30-х рр. ХХ ст., коли поняття трансакційних витрат вперше ввів Р. Коуз у праці "Природа фірми". На кожному наступному етапі визначення трансакційних витрат все більше уточнювалося та деталізувалося. Кожен науковець намагався обґрунтувати своє розуміння цієї категорії. Тому, для повнішого розуміння сутності категорії трансакційних витрат, варто проаналізувати її еволюцію.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання трансакційних витрат досліджують такі вчені: Р. Коуз, Д. Норт, Дж. Коммонс, А. Алчіан, О. Вільямсон, К. Ерроу, В. Кокорев, С. Архієреєв, Л. Базалієва, О. Шепеленко, Р. Капелюшников, Г. Клейнер та ін. Вони визнають існування трансакційних витрат у будь-якій господарській діяльності.

Процес управління трансакційними витратами досить складний, оскільки не існує єдиного загальноприйнятого визначення цієї категорії. Це зумовлює складність оцінки та аналізу цих витрат, визначення їх впливу на загальний фінансовий результат діяльності підприємства. А. Алчіан вважає, що основними причинами виникнення трансакційних витрат є проблеми спілкування, нечіткість оброблення та передачі інформації, визначення прав, невідповідність дій умовам договору. Встановлення єдиного підходу до розуміння трансакційних витрат дасть змогу вирішити багато проблем, зокрема чітко визначити структуру цих витрат та методичні підходи до їх кількісної оцінки. А це, своєю чергою, створить умови для побудови ефективної системи управління трансакційними витратами на підприємстві.

Метою роботи є дослідження різних підходів до трактування категорії трансакційних витрат в процесі розвитку ринкової економіки та формування сукупності елементів трансакційних витрат.

Викладення основного матеріалу. Здійснення угод на ринку, зокрема і фінансових, потребує від учасників значних витрат. Ці витрати одержали назву

¹ Наук. керівник: проф. П.В. Круш, канд. екон. наук

"трансакційних" витрат. Вони виступають головним чинником, який визначає структуру і динаміку різних економічних інститутів. Значна частка трансакційних витрат у складі загальних витрат підприємства зумовлена зростанням обсягу ринкових взаємовідносин і, відповідно, кількості ринкових контрагентів, що спричинюється до збільшення чисельності здійснюваних між ними трансакцій.

Введення категорії "трансакційні витрати" в економічний обіг є одним з найбільших досягнень економічної теорії ХХ ст. Визнання процесу взаємовідносин між економічними агентами "не безкоштовним" дало змогу по-новому висвітлити природу економічної реальності.

Уперше поняття трансакційних витрат було введено в науковий обіг у 30-ті роки ХХ ст. Р. Коузом у праці "Природа фірми". Суть трансакційних витрат він розглядав так: "Покупці і продавці мають знаходити один одного; покупці повинні вивчити те, що продавці можуть їм запропонувати, а продавці – що покупці хочуть придбати; обидві сторони мусять вивчити ціни, за якими інша сторона погодиться здійснювати операції. Сторони повинні вести переговори, укладати контракти, забезпечувати їх виконання. Так створюватимуться ринки і з'являтимуться спеціалісти – дилери і брокери – для забезпечення процесу обміну. Саме витрати такої діяльності називаються трансакційними" [12]. Тобто, з самого початку трансакційні витрати розглядали як витрати використання механізму цін або ринку і існування таких витрат можливе лише в ринковій економіці.

Ю. Ніханс, продовжуючи розвивати ідею Коуза, також стверджував, що трансакційні витрати можуть існувати тільки в ринковій економіці [24]. Проте К. Ерроу заперечив такому підходу, визначивши трансакційні витрати як витрати з експлуатації економічної системи [8]. Витрати експлуатації існують у будь-якій реальній господарюючій системі, а оскільки господарююча система – це сукупність взаємовідносин між економічними агентами, то трансакційні витрати можуть розглядатися як витрати взаємозв'язків та взаємовідносин. Крім Ерроу, про існування трансакційних витрат не тільки в ринковій економіці, але і в альтернативних системах економічної організації, зокрема і в плановій економіці, стверджували Г. Демсец, С. Чанг, А. Алчіан.

Під час дослідження трансакційних витрат між науковцями виникають суперечності. Чанг стверджує, що максимальна величина трансакційних витрат спостерігається в плановій економіці, що свідчить про її неефективність. Проте чимало вітчизняних науковців доводять ефективність впливу планової економіки на зниження рівня трансакційних витрат [3, 7]. За Алчіаном, в економічній системі виживають ефективні підприємства, які максимізують прибуток і мінімізують трансакційні витрати. Тобто, ефективна (ефективний розподіл ресурсів, досконала конкуренція) економіка може функціонувати лише в умовах низьких трансакційних витрат. У випадку високих трансакційних витрат економіка неефективна.

У межах сучасної економічної теорії вчені по-різному трактують поняття "трансакційні витрати". Одні розглядають трансакційні витрати на загальнодержавному рівні, до якого відносять сферу обслуговування виробництва – органи державного, регіонального і місцевого управління, податкову систему, банки, небанківські фінансові установи, правозахисні та судові органи, органи прокура-

тури, торгово-промислові палати, громадські організації, центри сертифікації тощо; інші – на рівні підприємств, де трансакційними витратами є витрати на проведення переговорів, укладання та реалізацію угод, витрати на пошук інформації та дослідження ринку, витрати, пов'язані з подоланням опортунізму та ін. Також існують погляди, які поєднують наведені підходи. З огляду на це, на наш погляд, варто виокремити такі підходи до визначення сутності трансакційних витрат: 1) макроекономічний, який визначає трансакційні витрати на рівні економіки; 2) мікроекономічний, який визначає трансакційні витрати на рівні підприємства; 3) консолідований, який поєднує макро- і мікропідходи (табл.).

Формування сукупності окремих елементів трансакційних витрат відбувалося поступово. Виділення у складі трансакційних витрат такого важливого компонента як "інформаційні витрати" було здійснено Дж. Стіглером в 1961 р. в роботі "Економічна теорія інформації", а Дж. Акерлоф 1970 р. у публікації "Ринок "лимонів": невизначеність якості і ринковий механізм" вперше приділив увагу проблемі нерівномірного розподілу інформації між економічними агентами (інформаційній асиметрії).

О. Уільямсон виділив "витрати опортуністичної поведінки", М. Дженсен і У. Меклінг – "витрати моніторингу за поведінкою агента і витрати його самообмеження", Й. Барель, Ч. Чен, Д. Норт – "витрати виміру", П. Мілгром і Дж. Робертс – "витрати впливу", Г. Хансман – "витрати колективного прийняття рішень" [4]. Крім того, М. Дженсен і У. Меклінг були першими, хто використав висновки теорії трансакційних витрат відносно проблем взаємовідносин між економічними агентами в процесі функціонування підприємства. У своїй спільній праці, яка вийшла друком в 1976 р., основну увагу науковці приділяють проблемам конфліктів інтересів між менеджерами і акціонерами [23]. С. Росс [25] у своїх роботах в 1973-1975 рр. виявив "агентські витрати", як інший важливий компонент трансакційних витрат.

Цікавим є порівняння трансакційних витрат з тертям у механічних системах. Загалом трансакційні витрати – це витрати взаємодії суб'єктів економіки. Ця категорія витрат містить необхідні витрати ресурсів, які безпосередньо не спрямовані на виробництво економічних благ, проте забезпечують успішну реалізацію цього процесу. Саме через те, що трансакційні витрати виконують функцію "забезпечення", їх порівнюють з витратами енергії на подолання тертя в механічних системах. "Подібно до того, як тертя перешкоджає руху фізичних тіл, розсіюючи енергію в формі тепла, так і трансакційні витрати перешкоджають переміщенню ресурсів до користувачів, для яких вони становлять найбільшу цінність, "розсіюючи" корисність цих ресурсів в ході економічного процесу. Подібно до того, як кожному існуючому фізичному тілу надається така форма, яка сприяє або мінімізації тертя, або одержанню за рахунок нього якого-небудь корисного ефекту (колесо, наприклад, слугує і одному, і другому), так фактично і будь-який відомий інститут виникає як реакція на присутність трансакційних витрат і для того, очевидно, щоб мінімізувати їх вплив, збільшуючи цим самим вигоди від обміну. Нарешті, варто зазначити, що перед економістом, який ігнорує існування трансакційних витрат, будуть поставати такі ж труднощі під час пояснювання економічної поведінки, які мав би фізик, що ігнорує факт тертя під час опису руху фізичних тіл" [5].

Табл. Сутність поняття "транзакційні витрати"

Автор	Сутність категорії
Макроекономічний підхід	
К. Ерроу	Витрати експлуатації економічної системи [8].
Д. Норт	Витрати, що складаються з оцінки корисних властивостей об'єкта обміну і витрат забезпечення прав і примусу їх дотримання [14].
А. Шастітко	Відносна цінність ресурсів, які використовують для планування, адаптації та контролю за виконанням задач у різних структурах, які впорядковують відносини між економічними агентами, що обмінюються правами власності [19].
С. Малахов	Ціна, яку платить будь-яка економічна система за недосконалість своїх ринків [13].
Мікроекономічний підхід	
О.В. Костіна	Витрати організації, використання товарно-грошових відносин, які будучи відокремленими, водночас пов'язані з фізичним просуванням товарів, приймаючи до уваги операції до і після цього просування [11].
Т. Фішер	Специфічні витрати з налагодження і здійснення передачі товарів, послуг, майнових прав, що здійснюються між юридичними і фізичними особами [18].
А.А. Аузан	Цінність ресурсів, що витрачаються на здійснення транзакцій [9].
В.О. Рибалкін	Усі витрати понад і крім, власне, витрат виробництва [16].
М. Дженсен	Витрати моніторингу за поведінкою агента та витрати його самообмеження [23].
С.І. Архіреєв	Сукупність витрат, що виникають під час обміну правами власності, і затрат, призначених для зменшення цих витрат [1].
І.В. Данильчук	Витрати в сфері обміну, в основі якого лежить не просто факт фізичної передачі благ, а обмін правами власності, передусім пучками правочинностей [6].
В. Токарев	Витрати часу та інших цінних ресурсів підприємства на різноманітні контакти зі своїм зовнішнім оточенням, а також внутрішні комунікації: на контакти з податковими та іншими державними органами, на спілкування зі своїми покупцями, постачальниками, партнерами і т.ін. [17].
Ж.М. Юшак, С.І. Мельник	Специфічні витрати з налагодження умов обміну і відносин як всередині підприємства, так і зовнішніх взаємодій, пов'язаних з пошуком інформації, веденням переговорів, укладанням угод і т.ін. [21].
С.Ю. Барсукова	Витрати, пов'язані з обслуговуванням контрактних відносин, а також передачею, специфікацією та захистом прав власності [2].
Консолідований підхід	
Г. Демсец	Витрати будь-якої діяльності, пов'язаної з використанням цінового механізму [22].
О.В. Шепеленко	Витрати, пов'язані з підготовкою, укладанням і обслуговуванням контрактів, подоланням опортунізму (відкритого і прихованого), різноманітних бар'єрів в реалізації контрактів і після контрактного обслуговування, з функціонуванням державних і громадських інститутів, внутрішньо необхідних ринкової економіці на всіх рівнях ринкових і державних відносин [20].
К. Далман	Витрати збирання та опрацювання інформації, проведення переговорів і прийняття рішень, контроль за дотриманням контрактів і примусу до їх виконання [10].
Е. Фуруботн, Р. Ріхтер	Сукупність усіх витрат, які пов'язані зі створенням або зміною інституту і організації [15].
А. Олейник	Усі витрати, пов'язані із обміном та захистом правомочностей [15].

Характер тертя в економічній системі відображають різного роду поручництва, гарантії, торгові марки, витрати з сортування і класифікації, хронометраж робочого часу, наймання агентів, посередництво, контроль партнерів і примусу до виконання зобов'язань тощо. Тобто, транзакційні витрати спрямовані на забезпечення необхідних умов для існування підприємства в економічному середовищі і ведення ним виробничо-господарської діяльності. Проаналізувавши природу транзакційних витрат і різноманітні підходи до визначення цієї категорії, можна зробити висновок, що транзакційні витрати – це витрати на організацію взаємовідносин підприємства з суб'єктами економічного середовища і витрати на обслуговування виробничо-господарської діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проаналізовані теоретичні аспекти щодо визначення сутності категорії транзакційних витрат підприємства та їх складових буде використано у подальших дослідженнях щодо виокремлення цих витрат з-поміж інших витрат виробничо-господарської діяльності, а також розроблення концептуальних основ управління та побудови механізму управління цими витратами на рівні підприємства.

Література

- Архіреєв С.І. Транзакційні витрати в умовах ринкової трансформації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.01.01 "Економічна теорія" / С.І. Архіреєв / Харківський національний ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2002. – 32 с.
- Барсукова С.Ю. Транзакционные издержки вхождения на рынок предпринимательского бизнеса / С.Ю. Барсукова // Проблемы прогнозирования. – 2000. – № 1. – С. 108-119.
- Булеев И.П. Предприятие в системе общественных отношений: институциональный аспект : монография / И.П. Булеев. – Донецк : Ин-т экономики пром-сти НАН Украины, 2006. – 424 с.
- Войнаренко М.П. Транзакційні витрати на якість праці / М.П. Войнаренко, А.С. Тельнов // Економіка і прогнозування : наук.-аналіт. журнал. – 2007. – № 4. – С. 25-42.
- Гапоненкова Н.Б. Транзакционные издержки предприятий добывающего сектора рыбной отрасли / Н.Б. Гапоненкова // Вестник МГТУ имени Н.Э. Баумана : научно-теорет. и прикл. журнал. – 2010. – Т. 13, № 1. – С. 126-129.
- Данильчук І.В. Теоретичний аспект визначення транзакційних витрат / І.В. Данильчук. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.intkonf.org/index.php?s=%F2%F0%E0%ED%F1%E0%EA%F6>
- Дементьев В.В. Власть: экономический анализ. Основы экономической теории власти : монография / В.В. Дементьев. – Донецк : Изд-во "Каштан", 2003. – 200 с.
- Эрроу К. Возможности и пределы рынка как механизма распределения ресурсов / К. Эрроу. – М. : Изд-во THESIS, 1993. – Т. 1. – Вып. 1. – 568 с.
- Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: учебник / под общ. ред. д-ра экон. наук, проф. А.А. Аузана. – М. : Изд-во "ИНФРА-М", 2007. – 416 с.
- Капелюшников Р.И. Категория транзакционных издержек / Р.И. Капелюшников. – 1994. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.libertarium.ru>
- Костина О.И. Транзакционные издержки: опыт политико-экономического анализа : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.01 / О.И. Костина / Ивановский гос. ун-т. – Иваново, 2007. – 26 с.
- Коуз Р. Фирма, рынок, право / Р. Коуз. – М. : Изд-во "Дело", 1993. – С. 192.
- Малахов С. Транзакционные издержки и макроэкономическое равновесие / С. Малахов // Вопросы экономики. – 1998. – № 11. – С. 78-97.
- Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт. – М., 1997. – С. 45.
- Пустовийт Р. Транзакційні витрати: теоретичні концепції та історичний аналіз / Р. Пустовийт // Економіст : наук. журнал. – 2004. – № 10. – С. 26-29.
- Рибалкін В.О. Теорія власності / В.О. Рибалкін, І.В. Лазня. – К. : Вид-во "Логос", 2003. – 256 с.

17. Токарев В. Трансакционные издержки / В. Токарев. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.mc-ma.narod.ru/mc-ma/mc-ma5/ceo5.htm>
18. Фишер Т.М. Координация управления качеством в свете теории трансакционных издержек / Т.М. Фишер. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.ptpu.ru>
19. Шаститко А.Е. Новая институциональная экономическая теория / А.Е. Шаститко. – Изд. 3-е, [перераб. и доп.]. – М. : Изд-во Эконом. факультета МГУ, ТЕИС, 2002. – 591 с.
20. Шепеленко О.В. Трансакционные издержки в переходной экономике: проблемы теории и практики : монография / О.В. Шепеленко. – Донецк : Изд-во Донецк. НУ экономики и торговли им. М. Туган-Барановского МОН Украины, 2007. – 360 с.
21. Юшак Ж.М. Трансакційні витрати у вітчизняній обліковій системі: XXI століття – нове уявлення майбутнього / Ж.М. Юшак, С.І. Мельник // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу : матер. Міжнар. зб. наук. праць. – 2009. – Вип. 1 (13). – С. 155-163.
22. Demsetz H. The Firm in Economic Theory: A Quiet Revolution / H. Demsetz // American Economic Review. – 1997. – Vol. 87, No 2. – P. 426-429.
23. Jensen Michael C. Theory of The Firm: Managerial Behavior, Agency Costs And Ownership Structure / Michael C. Jensen, William N. Meckling // Journal of Financial Economics. – 1976. – Vol. 3, No. 4. – P. 305-360.
24. Niehans J. Transaction Cost / J. Niehans // The New Palgrave. A Dictionary of Economics. – London : Macmillan Press, 1987. – P. 676.
25. Ross S. The Economic Theory of an Agency: The Principal Problem / S. Ross // American Economic Review. – 1973. – Vol. 63. – P. 134.

Макалюк І.В. Еволюція взглядов на суцність категорії "трансакционные издержки"

Рассмотрена эволюция взглядов относительно категории "трансакционные издержки" со времени введения ее в обращение до современности. Исследована суцність понятія "трансакционные издержки". Выделены макроэкономический и микроэкономический подходы к трактовке категории "трансакционные издержки". Исследован процесс формирования совокупности отдельных элементов трансакционных издержек. Определены категории "трансакционные издержки" как расходы на организацию взаимоотношений предприятия с субъектами экономической среды и затраты на обслуживание производственно-хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: трансакционные издержки, трансакции, элементы трансакционных издержек, затраты оппортунистического поведения, информационные издержки, экономическая среда, экономическая система.

Makalyuk I.V. The evolution of views on the nature of the category of "transaction costs"

The article describes the evolution of attitudes about the category of "transaction costs" of issuance to the present. The essence of the concept of "transaction costs". Identified macroeconomic and microeconomic approaches to the treatment category of "transaction costs". The formation of an aggregate of elements of transaction costs. Defined category of "transaction costs" as the cost of organizing the business relationship with the subjects of the economic environment and the maintenance costs of production and economic activity.

Keywords: transaction costs, transaction elements of transaction costs, the costs of opportunistic behaviour, information costs, the economic environment, the economic system.

УДК 640.43:[657:061.1]

Доц. О.А. Полянська, канд. екон. наук;
магістр Н.Г. Степанюк – Львівська КА

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ЗА БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Розкрито питання організації системи управлінського обліку на підприємствах ресторанного господарства на базі виділення відповідних центрів відповідальності.

Ключові слова: управлінський облік, бізнес процеси, цент відповідальності.

Вступ. Однією з потреб ефективної організації діяльності підприємств ресторанного господарства є необхідність задоволення інформаційних потреб системи управління. Створення такого руху інформаційних потоків, який в майбутньому забезпечить достатність і чіткість інформації, а також її обмін між окремими підрозділами підприємства є передумовою прийняття оперативних управлінських рішень. Однак організація такої інформаційної системи на сучасному рівні можлива лише на основі створення сучасного управлінського обліку.

Структура апарату управлінського обліку на кожному конкретному підприємстві створюється із урахування його зовнішніх і внутрішніх чинників. Зазвичай, вона залежить від масштабів підприємства та специфіки його діяльності. Однак варто також враховувати, що досягнуті результати діяльності апарату управлінського обліку повинні перевищувати затрати на його утримання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання побудови управлінського обліку розглянуто у працях таких вітчизняних вчених, як В.І. Бачинський, С.Ф. Голов, А.П. Гринько, Т.О. Коноваліхіна, П.О. Куцик, В.О. Озеран, Ю.В. Панченкова, О. А. Полянська, В. К. Савчук, В.В. Солко та ін. Враховуючи значний внесок вчених у розробку цього питання, все-таки варто зазначити, що питання щодо організації управлінського обліку на підприємствах ресторанного господарства розглянуто недостатньо повно.

Мета та завдання роботи. Розглянути особливості побудови системи управлінського обліку на підприємствах ресторанного господарства та можливість виділення окремих центрів відповідальності з метою контролю витрат у місцях їх виникнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливістю діяльності підприємств ресторанного господарства є те, що вони поєднують у собі виробництво продукції, її реалізацію та споживання безпосередньо у місцях продажу. З огляду на це, вважаємо, що система фінансового обліку не може повною мірою задовольнити інформаційні потреби апарату управління, оскільки більш зорієнтована на складання фінансової звітності.

Під управлінським обліком ми розуміємо обслуговуючу сферу діяльності, яка продукує необхідну та адекватну потребам менеджменту підприємства інформацію для прийняття обумовлених рішень при аналізі альтернативних дій. Інформація, що надається управлінським обліком, орієнтована на задоволення потреб як стратегічного, так і поточного управління, оптимізацію використання ресурсів, забезпечення об'єктивної оцінки діяльності підрозділів і окремих менеджерів. Таким чином, управлінський облік є складником процесу управління та надає інформацію, важливу для:

- визначення стратегії та планування майбутньої діяльності підприємства;
- контролювання поточної діяльності;
- оптимізації використання ресурсів;
- оцінки ефективності діяльності;
- зниження рівня суб'єктивності в процесі прийняття рішень [2, с. 152].

Інформація управлінського обліку формується і надається з урахуванням потреб керівників конкретного підприємства. Кінцевою метою управлінського обліку є допомога керівництву в досягненні стратегічної мети підприємства. Проведені дослідження показали, що прийняття ефективних управлінських рішень при веденні операційної діяльності неможливе без систематичної та пов-